

MEHMET EROĞLU'NUN ROMANLARINDA AFORİZMALAR

Hasan YÜREK*

ÖZET

İnsanoğlu, yaşam süreci içerisinde hayat, aşk, korku, cesaret ve benzeri insanlığı ilgilendiren kavramlar üzerinde düşünceler üretmiş; daha sonra da bu düşüncelerini yazılı ya da sözlü olarak dile getirmiştir. Aforizmalar da bu düşünce süreci sonucunda ortaya çıkan sözlerin bir bölümünü oluşturan, felsefi derinliği olan sözlerdir.

Mehmet Eroğlu'nun romanlarına bakıldığında aforizma kullanımının oldukça sık olduğu görülmektedir. Bu çalışmada bu noktadan hareketle Mehmet Eroğlu'nun romanlarındaki aforizmalar üzerinde duruldu.

Bu çalışmada aforizmalar, önce konusuna göre tasnif edildi; bunların yanında kitaplara ve konulara göre dağılımları istatistiksel olarak verildi. Bunlar ortaya konduktan sonra aforizmaların, Mehmet Eroğlu'nun romanlığındaki yeri belirlendi.

Anahtar Kelimeler

Aforizma, Mehmet Eroğlu, Roman.

Giriş

İnsanoğlu, yüzyıllar içerisinde edindiği hayat tecrübesine bağlı olarak kendisiyle ilgili iç ve dış unsurlar üzerinde sürekli düşünmüştür. Bu düşünceler, insanın kendi bakış açısıyla sözlere dökülmüştür. Kimi zaman bu sözler, yoğun, felsefi, edebî bir şekilde dile getirilmiştir. Türk kültürü içerisinde var olan atasözü, vecize gibi kullanımlar belirtilen kullanımlara örnek teşkil etmektedirler. Köken itibarıyla Batı kültüründen gelen aforizma terimi de belirtilen kullanımların bir çeşididir. Bu tarz kullanımlar, aralarındaki kimi farklılara rağmen insanların hayat tecrübesinin bir ürünüdür. Aforizma sözcüğü Batı kültürünün Türk kültürünü etkilemeye başlamasıyla Türk edebiyatında kullanılmaya başlanmıştır.

---

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / hasanyurek@gazi.edu.tr

Aforizma köken olarak Latince ‘Aphorismos’tan gelmektedir.¹ Kullanımı ise *Aphorisms of Hippocrates*’e dayanır.² Başlangıçta “bilimsel bir prensibin özlü ve veciz ifadesidir.”³ Daha sonraki süreçte ise aforizma sözcüğü genelleşir ve farklı alanlarda söylenen veciz ifadeler için kullanılır.⁴ Yerli kaynaklara bakıldığında ise aforizma “çeşitli konulardaki düşünceleri, çarpıcı, kimi zaman mizahî bir şekilde ifade eden kısa, yoğun, özlü sözlerdir.”⁵ Bu sözlerin atasözlerinden farkı “yazarının belli olması,⁶ vecizelerden farkı ise “daha uzun ve felsefî”⁷ nitelik taşımasıdır. Bununla beraber günümüzde vecize ve aforizma terimlerinin eşdeğer kullanımlar olduğunu belirtmek gerekir. Her ikisi kısa, yoğun, felsefî nitelikler taşımakta ve alanında tanınmış uzman kişilerce söylenmektedir. Aforizmalarda ortaya konan düşünceler, kişisel görüşleri içermekle birlikte, bir gerçeği dile getirmek ya da yol göstermek amacını taşır. Bunun yanında söz konusu durumun kurgusal düzlemde farklılaştığı dikkati çeker. Anlatı metinlerde sözü edilen amacın dışına çıkılır ve yazar-anlatıcı ya da kahraman anlatıcı yoluyla farklı konulardaki görüşler ortaya konur. Buradaki aforizmaların genel-geçer bir niteliği yoktur. Bunun en belirgin kanıtı da anlatıcının aynı konuda farklı aforizmalar söylemesidir. Böylece öznel bir bakış açısıyla yoğun ve özlü bir şekilde görüşler dile getirilir.

Bu bölümde üzerinde durulması gereken bir diğer husus aforizmaların edebî metinlerde kullanılma nedeni ve bu kullanımların metne ne gibi katkılar sağladığıdır. Konumuz bağlamında roman üzerinde durulacak olursa, yukarıda da belirtildiği gibi, bu metinlerde kullanılan aforizmalar bireyseldir. Başka bir ifadeyle belirli bir konu ya da kavram karşısındaki öznel görüşlerdir. Dolayısıyla bunlar yol gösterme amacı gütmeyen aforizmalara romanda yer verilmesinin nedeni üslubu etkileyici kılama, romanın içeriğini ve romandaki kişileri zenginleştirme gayretidir. Bu tarz kulla-

¹ *Concise Dictionary of Phrase and Fable*, Oxford University, New York 2003.

² <http://en.wikipedia.org/wiki/Aphorism>

³ *Concise Dictionary of Phrase and Fable*, Oxford University, New York 2003, s. 21.

⁴ A.g.e., s. 21.

⁵ Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, 2. bs, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 20.

⁶ *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 37-38.

⁷ Turan Karataş, a.g.e., s. 20.

nımlar düşünme sonucu ortaya çıktıkları için felsefi niteliktedir. Felsefi olmanın getirdiği yoğunluk sonucunda ortaya çıkan cümleler çarpıcı olmakta ve okuyucuyu etkilemektedir. Böylece yazar üslubuna bir derinlik ve bir zenginlik katmaktadır. Bunun yanında aforizmaların kullanımıyla roman, içerik açısından, farklı konu ve kavramlara dair öne sürülen yoğun düşüncelerle zenginleşmekte, okuyucuyu aynı konu ve kavramlar üzerinde düşünmeye sevk etmektedir. Sonuç olarak aforizmaların kullanımıyla romanın dili çarpıcı bir hâle gelmekte, içeriği de daha etkili ve yoğun olmaktadır, denebilir.

Son dönem Türk romancılarından Mehmet Eroğlu'nun romanlarına bakıldığında aforizma kullanımının oldukça sık olduğu görülmektedir. *Issızlığın Ortası*⁸ adlı ilk romanını 1984'te yayımlayan yazar daha sonra sırasıyla *Geç Kalmış Ölü* (1984), *Yarım Kalan Yürüyüş* (1986), *Adını Unutan Adam* (1989), *Yürek Sürgünü* (1994), *Yüz:1981* (2000), *Zamanın Manzarası* (2002), *Kusma Kulübü* (2004), *Düş Kırınları* (2005) ve *Belleğin Kış Uykusu* (2006) adlı romanlarını yayımlamıştır. Bu romanlar tek tek incelendiğinde farklı konularda söylenmiş pek çok aforizma örneği ortaya çıkmaktadır.

KONULARINA GÖRE AFORİZMALAR⁹

A- İnsanlara Dair Aforizmalar

- 1- Erkekler birbirlerini sevmezler, arkadaş olurlar. (IO-s. 13)
- 2- İnsan, (...) doğru dediğimiz şeylerin ne anlama geldiğini ancak büyük yanlışlıklar yaptıktan sonra anl(ar). (IO-s. 54)
- 3- Kadınları seven insanları da sever. (IO-s. 203)
- 4- Çoğu insan korkularından ölümle kurtulmayı düşünür, ama denemek zordur. (IO¹⁰-s. 212)

⁸ Bu kitabın Can Yayınları'ndan çıkan baskısı *Issızlığın Ortasında* adını taşımaktadır.

⁹ Romanlar şu şekilde kısaltılmıştır: *Issızlığın Ortası*: IO, *Geç Kalmış Ölü*: GKÖ, *Yarım Kalan Yürüyüş*: YKY, *Adını Unutan Adam*: AUA, *Yürek Sürgünü*: YS, *Yüz:1981*: Y, *Zamanın Manzarası*: ZM, *Kusma Kulübü*: KK, *Düş Kırınları*: DK, *Belleğin Kış Uykusu*: BKU.

¹⁰ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Issızlığın Ortası*, 4.b., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

5- Soyut olmayanların çoğu korkak olur, ayrıntıları ölüme yeğ tutarlar. (GKÖ¹¹-s. 283)

6- Kadınlara aldırmamalı(ız). Öfkelendiklerinde yapılacak tek şey budur. (YKY¹²-s. 17)

7- Sevmek konusunda köpekler, çoğu insandan daha beceriklidir. (YKY-s. 85)

8- Basit insan ve basit düşünce, karmâşık olanlardan daha kuşku vericidir. (YKY-s. 91)

9- Güzelmiş gibi davranma, işte kadınları dayanılmaz yapan budur. (YKY-s. 96)

10- Tuzaga düşürmek istediklerinde bütün kadınlar aynı biçimde bakar. İçgüdüsel bir davranıştır bu. (YKY-s. 134)

11- Çoğumuz çektiğimiz acıya bağımlıyızdır. (YKY-s. 156)

12- İnsan kaderini ayak izlerinin peşinde sürükler. (YKY-s. 172)

13- Yaşamak konusunda biz insanlar diğer canlılara göre daha acemiyiz. (YKY-s. 214)

14- Biz insanlar gerçekleri hep keskin yanları ve özellikleriyle değerlendirmeye meyyalızdır. Oysa gerçekler, ya da sırlar diyelim, çoğu zaman silik ve belirsiz çizgilerden oluşur. (YKY-s. 249)

15- Çoğu güzel kadın yapmacık bir cesaret ve küstahlıkla örülmüş, parçalanmaya hazır, göstermelik bir zırh taşır. (YKY-s. 269)

16- İnsanlar, altında durmadıkça büyütece bayılırlar. (YKY-s. 269)

17- Hepimiz insanız ve belki de bundan daha büyüleyici bir gerçek, daha gizemli bir sır yok(tur). (YKY-s. 272)

18- Kadınlar ruhun ölümüdür. (AUA-s. 5)

19- Eğer denizdeysen, hava da bozüksa kıyıya değil, açık denize doğru açılmak daha güvencelidir. (AUA¹³-s. 49)

¹¹ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Geç Kalmış Ölü*, 4.b., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

¹² Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Yarım Kalan Yürüyüş*, 4.b., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

¹³ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Adımı Unutan Adam*, 4. bs., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

20- Çoğu erkeğin kadınlar konusunda başarılı olmasının sırrı, sanıldığı gibi aksine güçlü değil, güçsüz olmalarında gizlidir. (AUA-s. 82)

21- Eğer insansanız bazı şeylere âşık olmak zorundasınız. Meselâ gülmeye, meselâ güneşe, (...) meselâ direnmeye... (AUA-s. 91)

22- Kadın dizi, görünenle görünmeyenin, bilinenle bilinmeyenin, olağanla olağanüstünün ayrımı ve sınırıdır. (AUA-s. 120)

23- Çoğu güzel kadın seçmeyi bilmez. Seçse bile, isteği kendine duyduğu hayranlığı aşıp sevgiye dönüşmez. (AUA-s. 125)

24- İnsan korkusuzluğundan da korkaklığı kadar sorumludur. (AUA-s. 13)

25- İnsan olmanın bilincine varmak, eninde sonunda insanı kurtarıcılığa iter. Önemli olan bu dürtüyü toplumun istekleri ve insanlığın ahlâkî sınırları içinde tutup koruyabilmektir. (YS¹⁴-s. 106-107)

26- Çoğu kadının güzelliğinde acı ve hüzn eksiktir. (YS-s. 142)

27- İnsanlığın hayatını belirleyen, yaşarken asla kavrayamadığımız, kısacık anlardır. (YS-s. 249)

28- Farklılığının farkına ilk varanlar birbirinden hiç de farklı olmadıklarının farkında olmayanlar, yani çoğunluktur. (YS-s. 322)

29- İnsan soyu bu gezegenin üstündeki içgüdüleri ve korkuları en gelişmiş türdür. (YS-s. 410)

30- Kadınları onlarda bulduklarımız kadar bulamadıklarımız için de severiz. (YS-s. 479)

31- Kadınları onlarda bulduklarımız için değil bulamadıklarımız için severiz. (YS-s. 479)

32- İnsan doğacağı yeri seçemez, ama öleceği yeri seçme ayrıcalığına sahiptir. (YS-s. 481)

33- İnsanın hayat öyküsü olarak farkına vardığı, aslında biraz da başkalarının öyküleri(dir). (Y¹⁵-s. xii)

¹⁴ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Yürek Sürgünü*, 3. bs., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

¹⁵ Alıntılarda esrin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Yüz: 1981*, 4. bs., Everest Yayınları, İstanbul 2000.

- 34- Cinselliği sadece aşkla, sevgiyle mümkün görenler, ana yemeğin tadını soslarla iğdiş edenlerdir. (Y-s. 294)
- 35- Acı çekmeyenlerin acı çekme yetenekleri yoktur ve bu, kişinin ruhsal zenginleşmesinin önündeki bir eksikliktir. (Y-s. 304)
- 36- Yaşamı kişinin başyapıtıdır. (Y-s. 385)
- 37- Sevmeyi bilmeyenin acıma duygusu ola(maz). (Y-s. 411)
- 38- Hiç mutlu olmayanlar mutsuzluğun da farkına varamazlar. (Y-s. 412)
- 39- Babası olmayanın Tanrısı da olmaz. (Y-s. 414)
- 40- Sanatçının büyük sözcüklerden korkmaması gibi âşıklar da sonlardan, acılı ayrılıklardan korkmaz. (Y-s. 417)
- 41- Birisini anlamak için kendimizden yola çıkmalıyız. (Y-s. 418)
- 42- İnsanları sıradanlaştıran akıl ve zekâ yetersizliğinden çok hayata yönelik eğilim ve seçimleriyle ahlâkî tutumlarının sığılığıdır. (Y-s. 419)
- 43- Bir erkek için hiçbir hoca, ihanet eden bir kadından daha öğretici değildir. (ZM¹⁶-s. 6)
- 44- Kadınlar, kendileri hakkında fikir sahibi olan erkekleri severler. (ZM-s. 7)
- 45- İçinde aşk ögesi olmayan drama nasıl ilgi duymazsak hiç âşık olmamış kadına da öyle bakarız. (ZM-s. 72)
- 46- Kendi cesaretinden bahsedenler basit insanlardır. (ZM-s. 138)
- 47- Akıllı olduğunu sandığımız çoğu kişi aslında sadece kendini bu dalalıktan uzak tutmayı başaranlardır. (ZM-s. 324)
- 48- Erdemler sadece gençken değerlidir. (...) yaşlılıkta erdemlere deneyim der, saflıklarını yitirdiklerini düşünürüz. (ZM-s. 358)
- 49- Önemli olan insanın şunu ya da bunu yapabilmesi değil, tek tek yapabildiklerinin tümüyle bir insan olabilmesidir. (ZM-s. 387)
- 50- Yeni kadının güzelliğinin kavranamamasında önyargılarımız kadar, bir önceki sevgilimizi aşmaktaki isteksizliğimiz rol oyna(r). (ZM-s. 389-390)

---

¹⁶ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Zamanın Manzarası*, Everest yayınları, İstanbul 2002.

51- İtiraf etmesek de sahiplenme aşktan daha fazla mutluluk verir insana. (ZM-s. 391)

52- Gerçeğe ulaşmak için kendimizi kuşku fırınında pişirmeli, sonra da ruhumuzun iskelesinden denizlere uğurlayabilmeliyiz. (KK¹⁷-s. 62)

53- Budalalarla bozuk saatler birbirlerine benzerler. (...) Doğruyu bulmaları sadece bir rastlantıdır. (KK-s. 78)

54- Çocuk dediği(miz) hayal kurandır. (KK-s. 124)

55- Kimsenin sadece kendine ait bir hayatı yoktur. Vicdansızlar var sananlardır. (KK-s. 176)

56- Vicdanı olanlar(...), adaleti tutkularının Tanrı'sı yapanlardır. (KK-s. 176)

57- Kadınlar, gençken bizi olgunlaştırmalarını, yaşlandığımızdaysa bizi gençleştirmelerini umduğumuz sihirbazlar(dır). (KK-s. 251)

58- Bu dünyaya ait oluşumuz, kendimize bir yer tasarlamakla başlar. (KK-s. 313)

59- İnsan dediğimiz, eski acıları yeni baştan yaşamaya yeni baştan yaşamaya mahkûm edilmiş bir tür alt tarafı. (DK¹⁸-s. 59)

60- Gençken hayatın bizi mutlu ettiğine inanırız. Oysa hayat bizi sadece yıpratıyor. (DK-s. 64)

61- Tanrı'yı ancak yaratıcılığını ve varlığını onaylatma kaygısı taşıyanlar dikkate alır: sanatçılarla feylesoflar. (DK-s. 73)

62- Gerçekten güzel olan kadınlar, güzelliğinin kanıtını aramayanlardır. (DK-s. 79)

63- Aşk hakkında konuştuklarında her erkek inandırıcıdır. (DK-s. 90)

64- Çoğu dost seni kendi hayatının içine çekmez, bunu yapmak yerine hayatına sızar; ta üca köşesine kadar. Dostlarımız çok yakınımızdayken onları (...) az tanımamızın nedeni de budur. (DK-s. 126)

---

¹⁷ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Kusma Kulübü*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2004.

¹⁸ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Düş Kırınları*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2005.

65- Dostlardan güzel ya da baskın olan, genellikle ötekini pek tanımaz. (DK-s. 126)

66- Sevgililer, terk etmek ya da edilmek için yaratılmış mahlûklardır. (DK-s. 139)

67- Âşıkken, ölüm karşısında olduğu kadar tek başınadır insan. (DK-s. 141)

68- Eğer sevmeyi öğrenmemişsek, aşk sandığımız çoğu kez merhametsiz bir tutkudur. (DK-s. 144)

69- Üç şeyden asla kurtulamayız: gölgemizden, ölüm korkusundan ve aşktan. (DK-s. 158)

70- İnsan kendi hayatına hükmedemediği zaman başkasınıninkine göz diker. (DK-s. 162)

71- İnsan ancak söz vermemişse özgürdür. (DK-s. 163)

72- İnsan, gezegenimizin en problemlili türü(dür). (DK-s. 188)

73- Genç birisi, her zaman kendisi için sever. (...) Yaşlı birisi ise karşısındakini o olduğu için sever. (DK-s. 193)

74- İnsan gençken, sevdiğinden, verebileceğinden fazlasını ister. (DK-s. 193)

75- Tümüyle sahip olabileceğimiz kişi bizi hep kıskırtır. (DK-s. 196)

76- Eğer bir kadın gerçekten âşıkça, sadece sevmekle yetinmez. (DK-s. 197)

77- Her zaman olasılıklar tarafından kandırıldığımız bir gerçektir. (DK-s. 197)

78- Aşk arayanlar (...) hiç âşık olmayanlar(dır)... Çünkü âşık olan, buna bir daha kalkışmaz. (DK-s. 198)

79- Korkak (...) aklın sınırlarını aşmayan kişi(dir). (DK-s. 202)

80- Büyük kâşif olmak istiyorsan aşkı keşfet. (DK-s. 203)

81- İlginç hayatlar kendini değiştirebilmiş kişilerin öyküleridir. (DK-s. 221)

82- Kadınları asla anlayamazsınız. (DK-s. 222)

83- İnsanlar ikiye ayrılı(r): geçmişinden kopabilenler ve bunu asla başaramayanlar. (DK-s. 232)

84- İnsanın savaşıırken iyi kalması mümkün değil(dir). (DK-s. 233)

85- Tanıdığımız değil, yarattığımız insanlar daha gerçektir. (DK-s. 249)

86- Gerektiğinden daha iyi, kötülüğünden tamamen sıyrılmış bir insan, yarım, iğdiş edilmiş insan demektir. (DK-s. 250)

87- İnsan, 'daha çok insan' olmak isteyen birisini, sevmese de saygı duymak zorundadır. (DK-s. 251)

88- Uzun süren dostluklarda, dostlar eninde sonunda birbirlerinin sahibi olurlar. (DK-s. 253)

89- Ölümümüze karar vermek, ancak gelecek duygusunu yitirmemizle mümkündür. (DK-s. 255)

90- İnsanlar en son annelerini unuturlar. (BKU¹⁹ -s. 28)

91- Bir kadına duyduğumuz ilgi, insanın kendisine duyduğu ilginin dışavurumudur (...). Ya da bedenimize, genlerimizi geleceğe aktarmaya duyduğumuz merak; yani sonsuzluk ihtiyacı(dır). (BKU-s. 44)

92- Birçok değerli şeyin ya da kişinin ardında çirkinliği vardır. (BKU-s. 69)

93- Değeri hep fiyatla ölçenler, parayla satın alınmayan şeylerin de değerli olabileceğini bazen kavrayamazlar. (BKU-s. 74)

94- Güzel kadınlar mıknaşıya benzerler; sayısız erkeği kendilerine çekerler. Ama oncasının arasında kalitelisini bulmak (...) zordur. (BKU-s. 86)

95- Mezarlar ölümün belleksizliğine karşı koymak için diktiğimiz işaretlerdir. (BKU-s. 103)

96- Bedensel günahlarımız, ruhsal günahlarımızın yanında çocuksudur. (BKU-s. 132)

---

¹⁹ Alıntılarda eserin şu baskısı kullanılmıştır: Mehmet Eroğlu, *Belğin Kış Uykusu*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2006.

97- Görev duygusu, dar görüşlülerde her zaman trajik sonuçlara yol açar. (BKU-s. 151)

98- Gerçeği bulmak yetmez, onu kişiselleştirmek gerekir. (BKU-s. 153)

99- Kendini bütünüyle sevdiğine veren, sevdiğini bütünüyle ister. (BKU-s. 155)

100- Bir kadın âşık olduğunda sevdiği erkeğin gücüne sığınır. (BKU-s. 156)

101- İnsanı yaşlı kılan, geçmiş ve anılardır. (BKU-s. 156)

102- Bir insan, vicdanının izin verdiği ölçüde özgürdür. (BKU-s. 157)

103- Tanrı'ya var olduğu için değil, var olması gerektiği için inanırız. (BKU-s. 173)

104- İyi insan olmanın ölçüsü hayvanları sevmekten geçer. (BKU-s. 181)

105- Gururun bizi budalalıktan kurtardığını sananlar, budalalıklarının sınırlarını kavrayamayanlardır. (BKU-s. 186)

106- İnsan denen varlık bir sürü şeyden kopartılıyor: anasının rahminden, yuvasından, yerinden, bazen de yurdundan. İnanın bunların arasında en az acı vereni, anılarından kopması(dır). Bu yüzden belleksizliği çok önemsemeyin. Yüzünüzü geleceğe dönün. (BKU-s. 201)

107- İstedikleri ve hayal ettikleriyle değil de elde edebildikleriyle yaşayan her insan, en az bir kez yazgısını değiştirmeyi düşler. (BKU-s. 204)

108- İnsan, boş hayaller kurup düşler edinen, sonra da bu düşlere inanan budala bir varlıktı(r). (BKU-s. 237)

109- Kendine insan diyen herkes aşktan yana olmalıdır. (BKU-s. 244)

110- Bütün özgün yapıtlar gibi hayatımız da amaçlarımızın bir ürünüdür. (BKU-s. 249)

111- Büyük hayatlar, büyük adamlar içindir. (BKU-s. 272)

112- Acı çekenler birbirlerine benzerler. (BKU-s. 260)

113- İnsan olan, insanî olan her şeye dikkat eder, sever. (BKU-s. 261)

B- Konu ve Kavramlara Dair Aforizmalar

1- *Aşk, Sevgi, Tutku, Duygu, Duygusuzluk Konulu Aforizmalar*

1- Duygusuzluk(...) bazen duygusallığı gizleyen bir maske(dir). (YKY-s. 28-29)

2- Tutku, istek ve aşkın ardından fedakârlık ve alçaklığı tutuşturan bir kıvılcımdır ve insanın en hayvan, dolayısıyla en insan yanıdır. (YKY-s. 268)

3- Bazen içten bir sarılma bin yalandan daha güçlü(dür). (AUA-s. 28)

4- Aşk (...) cesaretsiz yaşanamaz. (YS-s. 7)

5- Aşkın insan bilincini yeniden yarattığı bir gerçek(tır). (YS-s. 9)

6- Aşk iki insanın birbirini keşfedip yeniden şekillendirmesi(dir). (YS-s. 9)

7- Başka aşklara duyulan hayranlık aslında insanın kendi yaşamındaki sevgi eksikliğinin üstü örtülü bir dışa vurumu ya da özlemi(dir). (YS-s. 245)

8- Aşk insanın yaşlanmasına engel ol(ur). (YS-s. 340)

9- Sevgi korkunun da, sessizliğin de ilâcı(dir). (YS-s. 403)

10- Aşk tutkudan farklıdır; çünkü sevme yetisi -çocuklarda olduğu gibi- sonradan gelişir, sabırla sulamadan da büyümez. (YS-s. 481)

11- İhanet (...) biçimi, rengi ve kokusu olan, daha çok gözlerle açığa çıkan gönüllü aldanış; bir tür arsızlık(tır). (Y-s. 15)

12- Aşk her zaman yeni bir yaşam biçimidir; biten ya da yeniden başlayacak hayatların düğümlendiği noktadır. (Y-s. 129)

13- Aşk ölümden güçlüdür. Aşk ölümü yaratabilir, ama ölüm aşkı yaratamaz, ancak sona erdirir. (Y-s. 130)

14- Aşk, sevdiğimizizin yerine hiç kimseyi koyamayacağımızı fark ettiğimizde trajediye dönüşür. (Y-s. 130)

15- Sevmek anlamaktır, güç vermek değil. (Y-s. 134)

16- Sevmek düzeltmektir, kabullenmek değil. (Y-s. 134)

17- Aşk iki yalnızlığın buluşmasından doğar, sonra yaşamaya duyduğumuz özleme dönüşür. (Y-s. 134)

- 18- Aşk her seferinde yeni bir yürek yaratır. (Y-s. 134)
- 19- Aşkın sonunda yine aşktan başka bir şey yoktur. (Y-s. 225)
- 20- Bütün büyük aşklar gayrimeşrudur. (Y-s. 373)
- 21- Aşk acıya dönüştüren, tarafların yönelişlerindeki eşitsizlik değilse, üçüncü kişinin varlığıdır. (Y-s. 379)
- 22- Aşk, kişiliğin dış çemberinde doğar ve merkeze doğru ilerler, sonunda kişiliğin benliğine bir ok gibi saplanır. Yaranın derinliği, tutkunun siddetiyle orantılıdır ve sanılanın aksine gerçek aşk, asla kişiden uzaklaşan ve seyreden bir durum değildir. (Y-s. 407)
- 23- Bir sevgili edinmek, her şeyden önce yeni bir kişilik yaratmaktır. Çünkü insan önce bir kişilik icat eder, sonra icat ettiği o kişiliğin içine girer. (Y-s. 409)
- 24- Tutku kişilikle ilgilenmez, çoğu kez kötülük kutbuna meyleder ve saf hâliyle en çok aşkın ve edebiyatın malzemesidir. (Y-s. 410)
- 25- Sevgi her seferinde benliğimizi aşar; bana ne olacak acaba, olmalı mı gibi kaygı yüklü soruları geride bırakır. (Y-s. 417)
- 26- Sevgi kendimizden vazgeçebilme, yazgımızı denetimsiz geleceğe bırakabilme cesaretidir. (Y-s. 417)
- 27- Sevgi (...) yürekliliktir ve asla hesaplanarak bulunmaz; çünkü o hep sonuçtur. (Y-s. 417)
- 28- Sevgi soru değil, insan türünün bulduğu en muhteşem cevaptır. (Y-s. 417)
- 29- Hiçbir sevgi, ne denli büyük olursa olsun, varoluşumuzun yalnızlığını yok edemez. (Y-s. 417)
- 30- Umut aşkın her safhasında vardır. (Y-s. 418)
- 31- Eğer sonunda teslimiyet yoksa, yaptığın yolculuğa aşk dene(me)z. (Y-s. 418)
- 32- Aşk da yaratıcılık gibi masumiyetten çok günahkârlıkla beslenir. (Y-s. 420)
- 33- Aşk genellikle insanın kendi yıkımından haz duyması, benliğinin parçalanışını zevkle seyretmesidir. (Y-s. 420)
- 34- Hayata verilebilecek en anlamlı dikkat sevgidir. (Y-s. 428)

35- Bir aşkın büyük olması için birinci şart, yasak aşk olması. İkinci şartsa trajik bir sonla noktalanması(dır). (ZM-s. 75)

36- Aşk öğretilemez, öğrenilir... Tıpkı yazmak gibi. (ZM-s. 75)

37- Aşk tıpkı yaratıcılık gibi, masumiyetten çok günahkârlıkla beslenir ve eninde sonunda hayal ettiğiniz kişiyi yaratır. (ZM-s. 192)

38- Aşk aslında kendi bedenimizde bir başkasının hayatını yaşama çabasıdır. Ve böyle bir hayatı katlanılmaz kılan da, bunu tek başına – kimse yaptıklarımıza aldırılmazken- sürdürmek zorunda olmaktır. (ZM-s. 204)

39- Aşka, düşsel tanımını yapmadan asla ulaşamaz. (ZM-s. 214)

40- Âşık biri her şeyden önce en yalnız olandır. (ZM-s. 215)

41- Aşkta onurun yeri yoktur. (ZM-s. 269)

42- Aşk, aşktan sonrasını düşünmeye başladığımızda biter. (ZM-s. 276)

43- Sevmek bizi en az sevdiğimiz kadar yüceltir, değerli kılar, insanlaştırır. (ZM-s. 385)

44- Aşk günahkârlığın bağrında boy atar, zinayla gelişip büyür, ihanetle de olgunlaşır. (KK-s. 51)

45- Aşk da son tahlil de can sıkıntısı(dır). (KK-s. 205)

46- Aşk, ruhumuzun çileli ergenliği(dir). (DK-s. 3)

47- Aşk varoluşumuzun nedeni, ruhumuzun ölümsüz tohumu(dur). (DK-s. 3)

48- Eğer aşka inanıyor, saygı gösteriyorsak erotizme de inanmalı ve yasaklıktan vazgeçmeliyiz. (DK-s. 29)

49- Sunak taşına uzanır gibi başına gelecek her şeyi kabullenmeye hazır olma... Âşık kadın bu(dur). (DK-s. 67)

50- Belki sevmek beynimizin kazara ürettiği bir avuntu; yüreğimizi kavuran ani bir kıvılcımın doğurduğu bir yangın; belki de –benliğine kavuşmak yerine- benliğimizi karşımızdakine yayararak onu ele geçirme isteğinden ibaret(tir). (DK-s. 67)

51- Aşk, kendini yeniden yaratmaktır. (DK-s. 67)

52- Aşk yaşamımızı yüceltme, yazgımıza meydan okuma çabasıdır. (DK-s. 68)

53- Aşk, yalnızlık çığlıklarından doğar. (DK-s. 89)

54- Aşk hakkında konuştuklarında her erkek inandırıcıdır. (DK-s. 90)

55- Aşk, özü dışavurum olan bir duygudur. (DK-s. 103)

56- Şehvet bedeninin dostudur, ruhun esaretinden kurtarır onu. (DK-s. 137)

57- Aşk, imkânsızı istemek(tir). (DK-s. 142)

58- Aşk hiç su almayan, (...) kurak, tozlu rüzgârlarla yıkanan adada, kayaların arasında bir incirin boy atması kadar mucizevîdir. (DK-s. 147)

59- Aşk, beceri isteyen bir uğraş(tır). (DK-s. 148)

60- Aşk, içinden yeni nesiller çıkacak bir birleşmeyi sağlamak için cinselliğimizin bize oynadığı bir oyundan başka bir şey değildir; bir cinsel içtepi yani. (DK-s. 152)

61- Eğer varsa, aşk zenginliğe benzer, kurtulmak için önce elde etmek gerekir. (DK-s. 153)

62- Sevmek birisi olmak değildir, kendin olmaktır. (DK-s. 161)

63- Âşık olmak bir fırsattır. (DK-s. 161)

64- Aşkın olgunlaşması için zaman gerekir. (DK-s. 179)

65- Aşk bir erkekle kadının birlikte oluşturabilecekleri en görkemli şeydir, ulaşabilecekleri en yüce konum, gidebilecekleri en uzak ülke, düşle ülkesi(dir). (DK-s. 197)

66- Aşkın bir yarısı olasılıksa, öteki yarısı da aldanıştır. (DK-s. 197)

67- Sevmek bazen de bırakmaktır. (DK-s. 197)

68- Kavurucu bir kavuşma isteği olan aşk, her zaman kısa vadeliidir. (DK-s. 197)

69- Aşk, çok dikkat gerektirir; sevgi esnek ve dayanıklıyken, aşk kırılmandır. (DK-s. 197)

70- Aşk, yatışıp tutkudan kurtulmak, sonuna kadar gidip tükenmek, tüketilmek ister. Acelecidir, sona erdirmeye, erdiremiyorsa vazgeçmeye

hazırdır. Oysa sevgi gönüllü bir tutsaklık, kendini karşısındakine adamaktır. (DK-s. 198)

71- Aşk sizi değiştirip başkası yapmıyorsa, aşk değildir. (DK-s. 200)

72- Aşk en çok, saf katıksız suçluluk demek(tir). (DK-s. 203)

73- Âşık olduğumuz (...) âşık olduğumuza acımayı bırakmamızla (anlaşılır). (DK-s. 222)

74- Eğer birisi seni tanımadığın bir başkası yapıyorsa bu aşktır. (DK-s. 250)

75- Aşk, her şeyi alan ya da her şeyi veren bir saltlıktır. Acıma, sevecenlik gibi öteki duygular yalnızca dış çemberinde yer alırlar. (DK-s. 250)

76- Bir âşık ancak tutkusuyla özgürdür. (DK-s. 250)

77- Cinsellik, hayatın temelidir. (BKU-s. 65)

78- Cinselliğin olmadığı bir yaşam, anlamsız olduğu kadar imkânsızdır da. Çünkü cinsellik, yaşam gücümüzü besler. (BKU-s. 65-66)

79- Kısa vadeli, gelgeç cinsellik et ve bedenden; ölümsüz cinsellikse hayal gücünden oluşur. (BKU-s. 69-70)

80- Bir sevgiliden beklenecek en son şeydir adalet. (BKU-s. 156)

81- Aşk en çok (...) sevdiğine sahip olma isteği(dir). (BKU-s. 157)

82- Sevmek her şeyi paylaşmaktı(r): ölümü bile. (BKU-s. 167)

83- Sevişmek yüzmeye benzer; bir kez öğrendiniz mi asla unutamazsınız. (BKU-s. 183)

84- Sevişmek koşmaya benzer; her zaman sizden daha hızlı biri vardır. (BKU-s. 183)

85- Yasak olması, aşka bir giz, bir derinlik ver(ir). Bütün büyük aşklar, yasak aşk değil midir? (BKU-s. 184)

86- Sevgi, belki de sevilme isteğimizden başka bir şey değil(dir). (BKU-s. 198)

87- Gerçek sevgi, nedensizdir. (BKU-s. 198)

88- Tek kişiye yönelmiş, odaklanmış (...) sevgi, çoğu kez sorun yaratır. (BKU-s. 198)

89- Derinlere inmiş bıçak, saplandığı yeri parçalayıp iyice kanatmadan çıkmaz. (BKU-s. 198)

90- Aşk kendini küçültmekten, hor görülmekten korkmamaktır. (BKU-s. 242)

91- Âşık olanlar kendilerinden vazgeçer, birbirlerine ait olurlar. (BKU-s. 242)

92- Aşk, cennete değil, cehenneme aittir. (BKU-s. 259)

93- Sevgiye ve sevilen bir şeye anlam bulma(k) saçma(lıktır). (BKU-s. 261-262)

94- Sevme(...), sevebilme(...) ve sevilme(...) bir ayrıcalık(tır). (BKU-s. 266)

95- Sevginin bir tutamı(...) bile uzun bir ömre bedel(dir). (BKU-s. 266)

96- Bilgeliğin temelinde, bir insanın başka insanları sevmesi vardı(r). (BKU-s. 267)

2- *Hayat, Ölüm, Yazgı Konulu Aforizmalar*

1- Yaşanan her serüven insan hayatında eksik kalan bir resmin tamamlanmasıdır. (IO-s. 39)

2- Hiçbir hayat yenilmeden geri çekilmeden kazanılamaz. (IO-s. 318)

3- Yaşam yalnızca beyindir. (GKÖ-s. 290)

4- Yalnızca yaşamak bile, başlı başına bir çılgınlıktır. (YKY-s. 101)

5- Yaşama(...) ölümü öğrenmekten öte, yeryüzünde bir iz bırakma çabası(dır). (YKY-s. 271)

6- Hayat (...) olsa olsa, insanla adı arasındaki o kısa çizgiye sığan her şeydir. (AUA-s. 50)

7- Gerçek hayat, yaşamak istediğimizle yaşadığımızın arasında kalandır. (AUA-s. 132)

8- Beden güçlüyken yaşam ve ölüm eşittir. Zamanla, insan yaşlandıkça bu eşitlik bozulmaya yüz tutar ve ancak o zaman hayatın anlamı gerçek anlamda kavranabilir. (YS-s. 481)

9- Yaşam en çok suya benziyor. Hangi yatakta aksa onun şeklini alıyor. Biçimi, kararlı bir tarzı, bilinen bir örgüsü, kokusu ve siz katmadıkça da bir rengi yok. (Y-s. 134)

10- Yazgı, kötü haberlerin sinsî yüzü postacısıdır. (Y-s. 193)

11- Yaşam insana karşı duyarsız, aldırılmaz ve yansızdır. Sonsuzluğa akışı insafsızcadır. (Y-s. 301)

12- Ölüm adaletsizlik olarak algılanmamalıdır. Unutmayın tüm insanları sonunda eşitleyen sadece ölümdür. (Y-s. 301)

13- En büyük, en saf yalnızlık ölümdür. (Y-s. 372)

14- Ölümün olağanüstülüğü, tekrarlanamayışındadır. (Y-s. 373)

15- Hayat, ölüme giden yolda gördüğümüz rüyadır. (Y-s. 373)

16- En mutlak, en sonsuz yalnızlık ölümdür. (Y-s. 414)

17- Yaşam, gerçeklere arkasını döner, merhameti ve aşkı unuttur, geleceğe gözünü kapar ve kendini aşmaya çalışmaz sadece varlığını korumak hâline dönüşürse, ölümcül bir zehirle çürür: sıradanlıkla. (Y-s. 418)

18- İnsanın yazgısı ölümdür ve sanıldığı gibi aksine ölüm peşimizde değil, birkaç adım önümüzdedir hep... Yani o bizi değil, biz onu izleriz. (Y-s. 421)

19- Yaşamak! İnsan dağarcığının bazen koyu, bazen parıltılı ama her durumda en değerli sözcüğüdür. (ZM-s. 252)

20- Yazgı dediğimiz, sonunda umduğumuz, katlanılabilir bir ölümden başka bir şey değildir. (ZM-s. 386)

21- Ölüm: Yakınıımızdaysa bizi falcı yapar. (ZM-s. 401)

22- Ölmek için bir neden aramak... Bazılarımız için hayat eninde sonunda budur. (ZM-s. 419)

23- Ölüm dediğimiz, gelecek fikrinden vazgeçebilme(dir). (ZM-s. 432)

24- Hayatımız yaptıklarımızdır. (KK-s. 217)

25- Her ölüm kendi ölümümüzün habercisidir. (KK-s. 299)

26- Hayat (...), büyük, sonsuz bir hüznün, insanın katlanmak zorunda olduğu yazgısal bir saçmalık(tır). (KK-s. 319)

- 27- Ölüm dediğimiz saf ve mutlak uyku(dur). (DK-s. 119-120)
- 28- Rastlantı ve gereklilik (...) hayatın en doğru tanımı(dır). (DK-s. 136)
- 29- Gençliğe, güzelliğe ve canlılığa yöneliş, yaşama isteğinin dışı vuruşu(dur). (DK-s. 155)
- 30- Hayat dediğimiz –kısa ya da uzun süren- bir ölüm hikâyesi(dir). (DK-s. 165)
- 31- Ölüm! Var olma arzusunun yitmesi, hiçbir şeyi arzu etmemek(tir). (DK-s. 175)
- 32- Felâket, yaşamda var olan anlamsızlığı belirginleştirir. (DK-s. 203)
- 33- Bütün cenazeler bir bakıma buluşmadır. (DK-s. 237)
- 34- Bizi en çok birbirimize benzeten, aynı kılan şey ölüm(dür). (DK-s. 244)
- 35- Ölümsüzler kendi ölümünü tasarlayıp seçebilenlerdir. (DK-s. 244)
- 36- Hayat yansızdır. (DK-s. 251)
- 37- Hayat, (...) ölümümüzü beklemek (ya da) beklemeyi öğrenmek(tir). (BKU-s. 110)
- 38- Hayat, (...) mutsuz insanların çözmeye çalıştıkları bir bilmece(dir). (BKU-s. 110)
- 39- Ölüm insanlar arasındaki tek ortak bölen, bir nevi bağ, bir tür eşitleyici. Her insanla paylaştığımız ortak yazgı(dır). (BKU-s. 111)
- 40- Bilge kişi ölümden değil hayattan korkar. (BKU-s. 112)
- 41- Ölüm unutuşun en mükemmel, en ödün vermez biçimi(dir). (BKU-s. 174)
- 42- Hayat en çok seçim yapmaktır. (BKU-s. 204)
- 43- Yazgımız bizi asla uyarmaz. (BKU-s. 206)
- 44- Hayat yaptığımız, yapacağımız, çoğu kez de yapamadığımız seçimlerdir. (BKU-s. 250)

45- Hayat: Sürekli yeniden yaratıp oluşturduğumuz, sonra da bozup dağıttığımız bir şey; rastlantılar ve gereklilikler silsilesi(dir). (BKU-s. 271)

46- Hayat, eğer ölümü uslandırmak değilse, insanı ölmeye razı etme çabasıdır. (BKU-s. 271)

3- *Sanat, Yazma ve Yazar Konulu Aforizmalar*

1- Yazmak (satın almayı istediğiniz ünün dışında) beynin kendine yönelttiği hırslı dikkatinden doğan güçlü bir boşalma isteğidir. (YKY-s. 269)

2- Yazmaya kalkışmak, suç işlemenin eşliğinde, önyargılı, tedirgin adımlarla gezinmekti(r). (YS-s. 9)

3- Arabesk, eksikliği duyulan bir estetik arayışın çapsız bir sonucu(dur). (YS-s. 108)

4- Bazen Tanrı, bazen de cellat olmak ayrıcalığına sahip olmaktır yazmak. (YS-s. 133)

5- Yazmak keşfetmekti(r); her satır ise keşfin öncüsü. (YS-s. 480)

6- Yaratmak, obur, arsız bir doyumsuzluktur; elde edilen ve var olanla yetinmeme yetisidir. (YS-s. 481)

7- Yazmak, hayatını edebiyata bağışlamak, hatta kurban etmek anlamına gelir. (Y-s. 377)

8- Acıyı yadsıyan, acıyı sevmeyen, acıyı yazdıklarının belkemiği yapmayan, amacı sadece eğlendirmek olan yazar olamaz. (Y-s. 377)

9- Yazmak için aşkın kendisine değil, acısına gerek duyarız. (ZM-s. 11)

10- Roman (...) acılı anlardan doğan güçlü bir boşalma(dır). (ZM-s. 24)

11- Büyük yazarlar erkekleri ya da kadınları değil; insanı, aşkı yazarlar. (ZM-s. 24)

12- (Yazar), kimsenin görmediği, görse de farkına varmadığı insan manzaralarının ressamı olmak(tır). (ZM-s. 48)

13- İyi bir roman yazmak için her şeyden önce yıkıcı bir fikir gerekir. (ZM-s. 84)

14- Her roman eninde sonunda bir sabit fikir, ya da yıkıcı bir sorudur. (ZM-s. 84)

15- Yazarın ölümlüye göre üstünlüğü, hikâyenin sonunu bilerek başlamasıdır; oysa ölümlü için hikâyenin sonu sadece yazgisına terk edilmiştir. (ZM-s. 137-138)

16- Bir yazarı büyütüp derinleştiren, mayasında kendini suçlama isteği ve yeteneğinin var oluşudur. (ZM-s. 218)

17- Yazmak başka hayatlara duyduğumuz meraktan, başkası olma isteğimizden doğar. (ZM-s. 219)

18- Gerçek anlamda yazmak için referans noktası, ait olduğun bir geçmiş, bir inanç sistemi olmalı(dır). (ZM-s. 264)

19- Unutulmaz romanlar ve ölümsüz kahramanlar her zaman inançtan çok fikirdir. (ZM-s. 264)

20- Bir yazar, hakkındaki övgülere de yergiler gibi aldırış etmediğinde olgunlaşmış demektir. (ZM-s. 265)

21- Ün, yazarı şimdiki zamana bağlar. Oysa yazar geleceğin, ölümsüzlüğün peşinde olmalı... (ZM-s. 299)

22- Gerçek, kalıcı ün gelecekte saklıdır. (ZM-s. 299)

23- Başyapıtlar aslında bize bir başkası olabileceğimizi kanıtlar. (ZM-s. 301)

24- Başyapıtlar aslında bize yazgılarımızın, ne denli trajik olursa olsun, katlanılabilir olduğunu kanıtlarlar. (ZM-s. 301)

25- Başyapıtlar, bize yazarların yaşamımız için ne denli gerekli olduğunu, kutsal hayatın okur olarak kalmaya mahkûm olanlara bırakılmayacak kadar karmâşık ve önemli olduğunu hatırlatırlar. (ZM-s. 301)

26- Büyük yazarların hepsi, insan konusunda küçücük bile olsa, bir buluş yapanlar ya da bunun için çabalayanlardır. (ZM-s. 301)

27- Yaratıcılık açısından delilikle akıllılık arasında pek fark yoktur. Ama nedense delilik övülmez. (ZM-s. 347)

28- Gerçek soyluluğun ölçüsü ne kanımızın rengi, ne de erdemler; ölçüt edebiyattan başka hiçbir şey değil, sadece ve sadece edebiyat... Sizi

kötülüğün zalim krallığından, iyiliğin soylu efendisi olmaya ancak edebiyat taşıyabilir. (ZM-s. 384)

29- Şehvet(...) yaratıcılığın mahmuzudur; şehveti olmayan bir yazar hiçtir. (KK-s. 51)

30- Kimlerdir yazarlar? Bizim için duyarlılık satın alan, söyleyemediklerimizi söyleyen; bizler adına insan ruhunda uzun yolculuklara çıkarak keşiflerde bulunanlar mı? Yoksa basit, sıradan beğeni dilencileri mi? Kim olursa olsunlar! Yazarlar, bizlerden daha akıllı, çok daha üstün olmamalı; kendilerini güzelliğin yüksek, erişilmez duvarlarının arkasında gizlememeli; aksine onları bir vuruşta alaşağı edebileceğimiz bir yerde, ayaklarımızın dibinde çökmüş olmalılar. (KK-s. 61)

31- Gerçek ve büyük yazarlar ruhlarımızın yüceliğinin ve sefaletinin ressamı olmayı seçenlerdir. (KK-s. 62)

32- Bütün acıklı öykülerin mutlaka dramatik bir sonu olur. (KK-s. 244)

33- En kötü şair bile kendine mutlaka bir dinleyici bulur; önemli olan şiir yazmaktır. (KK-s. 249)

34- Sanat tanrısallığın fethiyse, sanatçı da bu kutsal savaşın öncüsüdür. (DK-s. 1)

35- Birçok edebiyat başyapıtı, günah ve ahlâksızlığın soylu bir haya-sızlıkla, görkemli bir şölen gibi sergilenmesinden başka bir şey değildir. (DK-s. 30)

36- İyi bir yazar okunmak değil, kanıyla yazan Nietzsche gibi ezberlenmek ister. (DK-s. 108)

37- Yazarlar analarının rahminden değil, kalemlerinin ucundan doğarlar. (DK-s. 109)

38- Sanat ölüm denilen büyük hiçliği, hiçbir şeyi, bir şeye dönüştürmektir. (DK-s. 157)

39- Sanat eserleri, modern olsun olmasın, algıyla tüketilmeyen şeylerdir. (DK-s. 244)

40- Yazmak soyluca bir aldatma ya da aldanıştır. Aldatmayla aldanışın birbirinin içine geçerek gerçeğe dönüşmesi(dir). (DK-s. 250)

41- Yazmak –niyetiniz bu olmasa da- her seferinde bir keşiftir. (DK-s. 251)

42- Yazar; insanın dramatik, tuhaf yanlarını görebilen(dir). (DK-s. 252)

43- Dedikoducular öykü anlatmaya ötekilerden daha yatkındırlar. (DK-s. 253)

44- Edebiyat, hayattan ve insandan söz etmek demektir. Daha doğrusu, hayat edinirken yazgısını değiştirmeye çalışan insandan. (BKU-s. 37)

45- Edebiyat bize yaşamadığımız, yaşayamadığımız ya da yaşayıp da farkına varmadığımız hayatlar hediye eder. (BKU-s. 37)

46- Edebiyat(...), müzik(...) bir tür acı sapkınlığı, acıyı kutsallaştırma(dır). (BKU-s. 270)

4- Acı, Mutluluk-Mutsuzluk, Dram, Zevk ve Neşe Konulu Aforizmalar

1- Mutluluk, peşinden koşulmadan yakalanamaz. (GKÖ-s. 63)

2- Gülmek tüm insanlık ideallerinin varmak istediği en son noktadır. (YKY-s. 33)

3- Acının dili yoktur. İnsan ya da hayvan, fark etmez; hepsi aynı biçimde bağırır. (YKY-s. 36)

4- Mutluluk bir sınırlamadır. (YKY-s. 237)

5- Mutluluk çoğu zaman sevgiye varmayan bir monotonluk(tur). (YKY-s. 237)

6- Bomba gürültüsüne iyi gelen ilâç gülümsemedir. (AUA-s. 57)

7- Tutkudan yükselen acı genellikle öfkeye dönüşür. Aşk acıcı ise insanı derinleştirip zenginleştirir. (YS-s. 143)

8- Mutsuzluk mıknaş gibidir. Her zaman birbirini çeker. (YS-s. 227)

9- Mutluluk! Kimine göre tanımlı gündelik ihtiyaçların karşılanması, kimine göre ayrıntılardan yoksun, kaba sayılabilecek doğal bir güvenlik duygusu; kimine göre ölümsüzlüğe uzanan, gerçekleşmeyecek düşleri görme özgürlüğü(dür). (YS-s. 345)

10- Mutsuzluk hayvan türleri arasında yalnızca yaratıcı insan soyuna bahşedilmiş bir ayrıcalıktı(r). (YS-s. 345)

11- Acı sıradan insanları –duvarlarını hiçbir zaman aşamayacakları-kine, beyniyle vicdanı birbirine bağlı olanları ise Tanrı'ya tutsak eder. (Y-s. 174)

12- Mutluluk, acıyla kaynağının yer değiştirmesinden doğar. (Y-s. 412)

13- Bilgi ve gerçeğin asıl kaynağı olan acı, varlığımızın farkına varmamızı da sağl(ar). (ZM-s. 5)

14- Zevk, var olduğumuzun bilincine varmamızı sağlar, canlılığımızı kanıtlamaya yarar. (ZM-s. 110)

15- Mutluluk, mutsuzluk aksine, kısa ömürlü; çabuk tüketili(r). (ZM-s. 199)

16- Abartılmış neşe de, acı gibi insanı yalnızlaştırı(r). (ZM-s. 262)

17- Varlık bilinci edinmekle, acı çekmek arasında güçlü bir bağ vardır. (KK-s. 251)

18- Dramlar ne kadar yakıcı olurlarsa olsunlar, sadece kahramanlarını kavuran iç yangınlardır; tutuşturdukları alevler, kara, isli dumana dönüşmeden fark edilmezler. (DK-s. 5-6)

19- Mutsuzluk yaşa değil, başa gelene bağlı(dır). (DK-s. 53)

20- Mutluluk (...) vardır diyenler, mutluluk sandıkları şeyin, razı oldukları bir mutsuzluk olduğunun farkına varamayanlardır. (DK-s. 59)

21- Acı, insanı er geç çıldırtır. (DK-s. 68)

22- Mutluluk şimdiki zamanda yaşansa da her zaman bir gelecek umududur; mutsuzluk ise geleceğin yitirilmesi. (DK-s. 255)

23- Mutluluk dediğimiz, bir aldanıştır; yine de sürekli olmasını dileriz bu aldanışın. (BKU-s. 29)

24- Mutluluk dediğimiz derin bir kuyuya benzer. Asla dibini bulamayız. (BKU-s. 30)

25- Bilinç, mutluluğu ancak sona erdiğinde algılar. (BKU-s. 30)

26- Hayatı anlayıp kavramamızı sağlayan temel olgu acıdır. (BKU-s. 111)

- 27- Acı çekmek, yaşamı yararsızca kullanmaktır. (BKU-s. 112)
- 28- Acı, mutluluğu anlamak, kavrayıp değerlendirebilmek için gereklidir: tıpkı ışığın karanlık sayesinde kavranması gibi. (BKU-s. 112)
- 29- Acı olmadan mutluluk olmaz. (BKU-s. 112)
- 30- Acının eğitmediği ve değiştirmedeği insan yoktur. (BKU-s. 112)
- 31- Acının saçtığı vahşetin ilâcı yoktur. (BKU-s. 112)
- 32- Acı, ölümün yaşayan biçimi(dir). (BKU-s. 112)
- 33- Ruhsal acı(...) insanı bedeninden uzaklaştır(ır). Fiziksel acıysa, bedenin kendini hatırlatmasıdır. Bu tür acı, bedeni ruhun esaretinden kurtarır. (BKU-s. 113)
- 34- Acı, yalnızlığın akrabasıdır ama itirafların da dilini çözendir. (BKU-s. 113)
- 35- En derin, en tutkulu dileklerimiz acıdan doğar. (BKU-s. 113)
- 36- Acı dediğimiz (...) sonsuz bir hüzn(dür). (BKU-s. 167)
- 37- Acı, (...) yeri doldurulamaz bir yitiriş(tir). (BKU-s. 167)
- 38- Yitirdiklerimizle geçmişte edindiğimiz ortak anıların bir daha tekrarlanamayacak olması(dır) acı. (BKU-s. 167)
- 39- Anlatılabilen, kavranan acı, katlanılabilen acıdır; katlanılamayan da anlatılamayan ve kavranamayandır. (BKU-s. 200)
- 40- Acı, doğurur doğurmaz yeniden hamile kalan tavşana benzer, durmadan yeni acılar yavrular. (BKU-s. 203)
- 41- Acının olmadığı yerde acıma, acımanın olmadığı yerde de merhamet ve vicdan kök sala(maz). (BKU-s. 219)
- 42- Hayvanlar için mutluluk var olmaktır, insan içinse bu varlıkla ne yapacağını bilmek. (BKU-s. 238)

5- Cesaret, Korku Konulu Aforizmalar

- 1- Cesaretin kokusunu önce korkaklar duyar. (GKÖ-s. 183)
- 2- Cesaret, ölçüsü kaçmış korkaklıktır. (GKÖ-s. 269)
- 3- Asıl cesaret sürekliliktir. (GKÖ-s. 269)

4- Cesaret (...) ayrıntıları yıllar yılı hep aynı biçimiyle yaşamak ve başarmaktır. (GKÖ-s. 269)

5- Korku anlaşılmaz, hissedilir. (YKY-s. 58)

6- Cesaret bir anlamda insanın hayatını sürekli tehlikeye atmasıdır. (YKY-s. 157)

7- Gerçek korkaklığın özünde ihanet vardır ve ancak ihanetle sonuçlanan korkaklık katıksız, dolayısıyla kaçınılması gereken korkaklıktır. (AUA-s. 126)

8- Cesaret asla yalnızca ölümü göze alabilmek değildir. (...) Tüm gezen sallanırken, herkesten uzakta, tek başına korkarak da var olabilmektedir. (YS-s. 136)

9- Cesaret korkarak devam etmektir. (YS-s. 183)

10- Cesaret erdem değildir; yokluğu sahip olmayı küçültmez. Ama cesaret, insan yüreğine ait erdemleri ve zenginlikleri büyüten bir mercektir. (YS-s. 480)

11- Sanıldığına aksine fizikî cesaret, cesaretin en kaba biçimidir ve çoğunlukla da aşırılığa kayarak vahşetle akraba olur. (YS-s. 480-481)

12- Asıl cesaret, yüreği beyinle birleştiren kararlı cesarettir. Çünkü cesaretin kabul edilebilir bu türü süreklidir ve insan sevgisinin içindeki o sonsuz kaynaktan fışkırır. (YS-s. 481)

13- Cesaret, korkuya verilen içgüdüsel karşılıktır. (Y-s. 171)

14- Korku, bilinmeyi tanımak için geçirdiğimiz kararsızlığa verilen addır. (ZM-s. 346)

15- Cesaret bilinmeyene doğru adım atmaktır. (ZM-s. 382)

16- Cesaret korkaklardan başkasını ilgilendirmeyen bir göz boyama(dır). (DK-s. 87)

17- Cesaret dediğimiz çoğu kez korkaklığımızı saklama becerisinden başka bir şey değildir. (DK-s. 87)

18- Tehlike büyüyünce, cesaret de büyü(r). (DK-s. 115)

19- Ölümle yüzleşmeye kimse aracılık yapmaz. Cesaret dediğimiz bu sırada gösterdiğimiz sabırdır. (DK-s. 115)

20- Korku, üzerinde durursanız sizi derinleştirir. (BKU-s. 51)

21- Korku, insanı koruyan en sağlam zırhtır. (BKU-s. 51)

6- *Zaman, Unutma, Hatırlama, Bellek Konulu Aforizmalar*

1- Hiçbir şey zaman kadar gerçek değildir. (IO-s. 39)

2- Çözümler hep zamanın içinde saklıdır. (IO-s. 39)

3- Zaman korkulacak tek gerçektir, çünkü insanların unutmak için çıldırdıkları iki büyük gerçeği bağlar birbirine. (...) Doğum ve ölüm. (IO-s. 39)

4- Sürekli bir eksiklik duygusu, zaman zaman akla gelen, uysal bir dış ağrısına benzeyen acı: Unutmak bu(dur). (YKY-s. 1)

5- Bir gün borç verilmeyecek kadar uzundur. (YKY-s. 53)

6- Unutmak bir çeşit vazgeçmektir. (YKY-s. 156)

7- Hatırlamak çoğu zaman acı çekmek(tir). (YS-s. 150)

8- Anılar hayatın en kalıcı ve en gerçek yönleridir. (YS-s. 284)

9- Yarın dediğimiz aslında geleceğin bugünü(dür). (Y-s. 424)

10- Unutmak, unutulmanın ikizidir. (ZM-s. 108)

11- Geçmişin utancı örtülebilirken, gelecek korkusu asla yok edilemez. (DK-s. 195)

12- Bellek cesarettir. (DK-s. 202)

13- Geçmişe ulaşamamak, zamanın hâllerine hükmedememek: Anısızlık bu(dur). (BKU-s. 4)

14- Bellek silinemez ve asla yok edilemez! Sadece unutkanlığın zarı, anıların ışıldamasını engeller. Sonra bir darbe gelir ve o zarı parçalar. Hatırlamak budur. (BKU-s. 23)

15- Varlığını dış dünyanın anılarına odaklayamamak... Anısız bir göçebelik... Belleksizlik bu demektir. (BKU-s. 33)

16- Düşünmek için beyne değil, belleğe ihtiyaç vardır. (BKU-s. 126)

17- Yılların belleği yoktur, acıyı taşımazlar. (BKU-s. 189)

7- Kişilik, Gençlik-Yaşlılık, Geçmiş-Gelecek Konulu Aforizmalar

1- Yaşlılık, insanın yaptığı hataları fark etmesine karşılık bunları onarabileceği zamanın olmaması(dır). (YS-s. 74)

2- Geçmiş özmek, genç olmadığı(mızın) en kesin belirtisi(dir). (YS-s. 86)

3- Kişilik ancak tutarlılığın çelikleştirebileceği bir pamuk ipliğidir. (YS-s. 418)

4- Kişiliğin rengi, diğer bütün renkleri içinde eriten siyahtır. (YS-s. 418)

5- Kişilik aynadaki görüntü gibidir. Orada olduğunu bilir ve görürüz, ama asla ulaşamayız. (YS-s. 418)

6- En gerçek yalan, biçim verilmiş kişiliktir. (Y-s. 410)

7- Gençlik, başarıları abartmaksa yaşlılık, başarısızlıklarımızla uzlaşmayı öğrenmektir. (DK-s. 5)

8- Yaşlılık (...) sürekli hastalıklarımızdan söz etmek(tir). (DK-s. 226)

9- Günahın yontmadığı bir beden nasıl ham ve biçimsizse kötülüğünden sıyrılmış, arındırılmış bir kişilik de o denli katlanılmaz ve sıkıcıdır ve evinde sonunda yönünü yitirir. (DK-s. 250)

10- Gençlik yorucudur. (BKU-s. 36)

11- Yaşlılık, bir tür zihin hastalığı ya da sürekli hastalıktan söz etmek(tir). (BKU-s. 36)

12- Yaşlılık (...) tutkulardan dolu dolu zevk almamızı engelleyen bir sınırdır, bir eşiktir. (BKU-s. 36)

13- Geçmişe hep bugünün gözlüğüyle bakıyoruz; yani geçmiş dediğimiz, çoğu kez bugünün özlemleri(dir). (BKU-s. 201)

14- Geçmişe, başlangıca uzanmayan gelecek, ipi kopmuş bir uçurtmaya benz(er). BKU-s. 202)

15- Gelecek belleksizdir, kin tutmaz. (BKU-s. 264)

16- Gelecek için kurduğumuz umutsuz hayaller, çoğu kez geçmişte göz ardı edip kaçırdığımız sıfatlardır. (BKU-s. 270)

8- İnanç, Tanrı, Soyutluk, Ruh-Beden Konulu Aforizmalar

- 1- Küçük şeylerin büyük inançları olmaz. (IO-s. 210)
- 2- Tanrı'ya inanmak cesaret demektir. (GKÖ-s. 270)
- 3- Hiçbir davranış soyut düşüncenin yol açtığı ve vardığı çılgınlıklara erişemez. (YKY-s. 90)
- 4- Tanrı her zaman adildir. (AUA-s. 110)
- 5- Ruh belirsizken beden her zaman kesinliktir, çünkü beden derinliği olsa da gizi yoktur. Sizi aldatmaz. (Y-s. x)
- 6- Ruh bedenimizi aşağılamak ya da yüceltmek için uydurduğumuz bir yalan(dır). (Y-s. 94)
- 7- Tanrı avcıdır, acının sonuna gidip pusuya yatar, sabırla bekler, yenilmiş, boyun eğmişken ele geçirir seni. Ama asla yardım etmez, sadece seyreder. (Y-s. 173)
- 8- Ruh, evsiz kalamayacağından nasılsa bedeni izler, kucağa düşer. (ZM-s. 165)
- 9- Dinin insanogluna en büyük hediyesi soyut düşünme yeteneğidir. (KK-s. 313)
- 10- Utanan beden değil, ruhtur. (DK-s. 135)
- 11- İnançsızlık savunması en kolay şeydir. (DK-s. 153)
- 12- Tanrı, mutsuz ve çaresizlerin beyaz atlı prensidir. (BKU-s. 217)

9- Yalnızlık, Sıradanlık, Alışkanlık Konulu Aforizmalar

- 1- Tek başına olmakla yalnızlık ayrı şeylerdir. (GKÖ-s. 22)
- 2- Alışkanlıkların kişiye yaptıramayacağı şey yoktur. (YKY-s. 113)
- 3- Yalnızlık, (...) özgürlüğün kendisidir. (YKY-s. 148)
- 4- Yalnızlığın bir eksikliği başka bir eksikle doldurma çabası olduğunu kim bilmez. (YKY-s. 270)
- 5- Sıradanlığı aşmanın birinci koşulu bencilliğin tuzağına düşmemektir. (YS-s. 296)

6- Çevreye yönelik bir umursamazlıkla kendi çıkarlarına dönük, keskin, kuşkucu bir dikkat, iki farklı kişilik özelliğinden çok, sıradanlığın iki değişik biçimde ortaya konuşudur. (Y-s. 419)

7- Sıradanlığın panzehiri (...) aşktır, sadece aşktır, başka hiçbir şey değildir. (Y-s. 420)

8- Hiçbir sevinç, hiçbir mutluluk, ne denli büyük olursa olsun, varoluşumuzun o hüznünlü yalnızlığını yok edem(ez). (KK-s. 246)

9- Yalnızlık, vahşi hayvanlar ve krallar içindir. (DK-s. 12)

10- Yalnızlık, insanı iyi ya da kötü biri olma derdinden kurtarı(r). (DK-s. 97)

11- İnziva bilgelikle mümkündür. Ama bilgelik de yalnızlıktan doğar ve insan en çok uzun, çileli yolculuklarda yalnızdır. (BKU-s. 34)

10- Savaş, Şiddet, Güç-Güçsüzlük Konulu Aforizmalar

1- Olabildiğince hazır olmaktır güçlülük. (IO-s. 40)

2- Güçlülük kendini ölümle tartabilmektir. (GKÖ-s. 184)

3- Güçlülük, insanın şimdiden çok, geleceğine hükmedebilmesidir. (GKÖ-s. 184)

4- Savaşlar romantizm ve romantikler olmadan kazanılmaz. (...) Asık suratla hiçbir yere varılmaz. (AUA-s. 46)

5- Şiddet bazen üstünlüğün kılavuzudur. (AUA-s. 52)

6- Savaşta gelecekte söz edenler ya yalancılar ya da hayal gücü geniş olanlar. (ZM-s. 139)

7- Savaşlar kendini zorla yazdırırlar. (ZM-s. 264)

8- Şiddet bazen adaletin ve yasaların temeli olur. (KK-s. 355)

9- Savaşın sadece öncesi romantiktir. İnsanlar kadın ve erkek diye ikiye ayrılırken. Sonra cinsiyetler yok olur. Savaşmış ya da savaş görmüş insanlara dönüşür hepsi. (DK-s. 115)

10- Savaş, hayatın çekiciliğini artırır. (DK-s. 228)

11- Erdem, Ahlâk, Kusur, Soyluluk, Sabır, Gurur, Bilinç, Susma, Evlilik Konulu Aforizmalar

1- Soyluluk özet olarak tersyüz edilmiş vahşetten başka bir şey değildir. Belki de üzerine geçirilen cila. (IO-s. 252)

2- Ahlâk (...) iyi ile kötülüğün uzlaşması ya da ruhun bedene eziyeti(dir). (DK-s. 29)

3- Bilinç, mutluluğu ancak sona erdiğinde algılar. (BKU-s. 30)

4- Sabır, en önemli erdemdir. (BKU-s. 50)

5- Evlilik yolculuğa benzer, başıyla sonu güzeldir. (BKU-s. 31)

6- Evlilik, son tahlilde, yasalarla güvence altına alınmış sıkıcılıktır. (BKU-s. 31)

7- Gurur yararsızdır. (BKU-s. 186)

8- Erdemler, acılarımıza verdiğimiz cevaplardır. (BKU-228)

9- En bağışlanmaz kusur, kusursuzluktur. (BKU-s. 233)

10- Susmak, insanı akıllıymış gibi gösteren en inandırıcı davranıştır. (BKU-s. 133)

12- Gerçek, Doğru Konulu Aforizmalar

1- Gerçek, insanın dünyayı nasıl düşlediğidir. (IO-s. 39)

2- Ayrıntılar olmasa gerçekler de olmazdı. (IO-s. 210)

3- Gerçek her zaman tektir. (GKÖ-s. 227)

4- Gerçekler(...) bir süreklilik içinde evrenin en büyük gerçeğini, hayatı oluştururlar. (GKÖ-s. 283)

5- Hiçbir şey kadın vücudu kadar gerçek değildir. (YKY-s. 33)

6- Gerçek, insanın gözüne bakmadığı anda batar. (YKY-s. 65)

7- Gerçek dedikleri varsan baksan bizi bir şeylere zorlamak için uydurulmuştur. (YKY-s. 245)

8- Her gerçek eninde sonunda bir yansıma(dır). (YS-s. 441)

9- Gerçeğin (...) her zaman biraz uydurulmaya ihtiyacı (vardır). (ZM-s. 431)

13- Akıl-Akılsızlık, Güzellik-Çirkinlik Konulu Aforizmalar

1- Akıl ve güzellik her zaman aynı yolu izler(...); ama sırtları birbirine dönük olarak. (YKY-s. 90)

2- Akıllılık esas anlamda tedbirli olmanın, yani aslında korkaklığın sonucudur. (ZM-s. 324-325)

3- Güzelliğin her zaman biraz uydurulmaya ihtiyacı (vardır). (ZM-s. 431)

4- Akıl direnm(ez), sıkışınca mantığa sığınıp vazgeç(er).(KK-s. 259)

5- Akıl, zenginliktir. (KK-s. 351)

6- Aklın kılavuzu vicdan ve merhamet olmalı(dır). (KK-s. 352)

7- Güzellik çoğu kez insanı kendisinin kölesi kılar. (DK-s. 77)

8- Gerçek güzellik, kendini ortaya koymaz, keşfedilmeyi bekler, tıpkı bir hazine gibi. (BKU-s. 31)

9- Budalalık, içtenliğin katlanılabilir tek hâlidir. (BKU-s. 47)

14- İyilik-Kötülük, Zenginlik-Yoksulluk, Hastalık, Değişiklik Konulu Aforizmalar

1- Kötülük her an yeni bir boyutunu keşfedebileceğiniz büyümlü bir ormana benz(er). (YS-s. 8)

2- Hastalık! Bedenimizi ölüme taşıyan köprü; Tanrı'nın bedenimizi terk etmeye hazırlanan ruhumuza bir yer bulması için tanıdığı süre ya da aklımızın kavrayışı ve sınırları içinde kalmayı reddeden bir beden(dir). (ZM-s. 199)

3- Zenginlik bu gezegenin üstündeki en tehlikeli hastalık(tır). (KK-s. 354)

4- Ölçülü olduğu sürece kötülük doğaldır; katıksız iyilikse, yapmacık. (DK-s. 250)

5- İyilik ve kötülük sadece birer bakış açısıdır. (BKU-s. 114)

6- Kötülük dediğimiz hayata, nesnelere ve olaylara herkesin baktığı yerden farklı bir açıdan bakma isteği(dir). (BKU-s. 114)

7- Yoksulluğa karşı takınılan vurdumduymaz kayıtsızlık, insanlığa yöneltilmiş bir soykırımdan farksızdır. (BKU-s. 230)

8- Değişiklik mutluluğun düşmanıdır. (BKU-s. 232)

15- Özgürlük, Dostluk, İçtenlik, Umut, Sadakat Konulu Aforizmalar

- 1- Unutmayın, sürekli içtenlik de bir tür yapmacılıktır. (YKY-s. 97)
- 2- Dostluk eşitlik gerektirir. (ZM-s. 173)
- 3- Kalıcı dostlukların gıdası alışkanlıklardır. (KK-s. 29)
- 4- Öç alma isteğini besleyen umuttur. (KK-s. 151)
- 5- Umudun iki güzel kızı vardır: öfke ve cesaret. Öfke, olanlara dayanabilmek, cesaretse değiştirebilmek için(dir). (KK-s. 184)
- 6- Gökyüzünde başıboş sürüklenen bir uçurtma. (...) Özgürlük bu demek(tir). (BKU-s. 202)
- 7- Özgürlük, (...) bir hâlden öteki hâle geçmek, her şeyden vazgeçebilmek(tir). (BKU-s. 202)
- 8- Sadakat, hayal gücü kıt, seçenekleri olmayan insanlara özgü bir erdemdir. (BKU-s. 209)

16- Uyku, Hayal, Rüya Konulu Aforizmalar

- 1- Uyku(...), huzur veren, sihirli, kutsal örtü(dür). (ZM-s. 215)
- 2- Hayallerimiz aslında tek bir istekten, kendimizi sevme düşünden doğar. (DK-s. 145)
- 3- Uyku gençlik, uykusuzluksa yaşlılık hastalığıdır. (BKU-s. 55)
- 4- Hayatımızı şekillendiren gerçekler değil, düşlerimiz olmalı(dır). (BKU-s. 206)
- 5- En doğurgan dişi hayal gücüdür. (BKU-s. 70)
- 6- İrademizin hükmedemediği tek yaşam benzeri şey rüyadır; bu yüzden en özgür olduğumuz zaman da rüyalarımızdır. (BKU-s. 163)
- 7- Rüyalar tatmin olmamış isteklerimizden doğar. (BKU-s. 271)

17- Serüven, Yolculuk, İçki Konulu Aforizmalar

- 1- Her büyük yolculuğun sonu büyük bir keşiftir. (Y-s. 221)
- 2- En uzun yolculuklar insanın kendi içine doğru çıktıklarıdır. (Y-s. 373)

3- İçki, acıyı unutturmaz, sadece katlanılabilir yapar. İçenlerin beklediği, içkiden umduğu da budur zaten. (DK-s. 58)

4- Bir denizcinin ülkesi denizse, bir ayyaşınki de içkidir. (DK-s. 72)

5- Yolculuğun asıl zevki, gidecek yere varmaktan çok yoldadır. (BKU-s. 34)

6- Tehlikeli serüvenler ve gerçek yolculuklar her zaman güçlü ve kalıcı yoldaşlıklar ortaya çıkarır. (BKU-s. 133)

7- İçki, başında bizi zevklerimizden hizmetkârı yapar, sonra efendimiz olur çıkar. (BKU-s. 134)

18- Sır, Giz, Yeni Konulu Aforizmalar

1- Her sırrın içinde bir aldanış pusudadır. (YKY-s. 155)

2- Aramak çoğunlukla gizdir. Giz de sınırsızlık. (YS-s. 220)

3- Yeni olan, çoğu kez yanlışlardan doğar. (BKU-s. 185)

4- Yeni olan, acılarımızın üstünde yükseli(r). (BKU-s. 185)

19- Diğer Aforizmalar

1- Ayrıntılardan kaçmak hayattan kaçmaktır. Korkaklıktır. (GKÖ-s. 269)

2- Her kent biraz geçmiş, daha çok gelecektir. (Y-s. 135)

3- Özlemek acıyla akrabadır; lokomotifle katar gibi. Ama hangisi ötekini çeker, işte bu belirsizdir. (Y-s. 407)

4- Bazı sözler, önemli ya da güzel olduklarından değil, yol açtıkları sonuçlar yüzünden unutulmaz(dır). (ZM-s. 8)

5- Her büyük karşı koyuşun sonu teslimiyettir. (KK-s. 243)

6- Kentlerin günahlarını orospularla çocuklar öder, dünyanın günahlarını ise filozoflar. (DK-s. 158)

7- Kartal alçaktan da uçsa kartaldır. (DK-s. 255)

8- Küçük nesnelerin büyük varlığa katılması için boyun eğmesi gerek(ir). (BKU-s. 238)

İstatistikî Bilgiler ve Değerlendirme

Aforizmaların Romanlara Göre Dağılımı

IO	GKÖ	YKY	AUA	YS	Y	ZM	KK	DK	BKU	Toplam
14	14	36	15	41	60	60	29	110	121	500

Aforizmaların Konulara Göre Dağılımı

<i>İnsanlara Dair Aforizmalar</i>	<i>Konu ve Kavramlara Dair Aforizmalar</i>
113	387

Konu ve Kavramlarına Göre Aforizmaların Dağılımı

Aşk, Sevgi, Tutku, Duygu, Duygusuzluk Konulu Aforizmalar	96
Hayat, Ölüm, Yazgı Konulu Aforizmalar	46
Sanat, Yazma ve Yazar Konulu Aforizmalar	46
Acı, Mutluluk-Mutsuzluk, Dram, Zevk, Neşe Konulu Aforizmalar	42
Cesaret, Korku Konulu Aforizmalar	21
Zaman, Unutma, Hatırlama, Bellek Konulu Aforizmalar	17
Kişilik, Gençlik-Yaşlılık, Geçmiş-Gelecek Konulu Aforizmalar	16
İnanç, Tanrı, Soyutluk, Ruh-Beden Konulu Aforizmalar	12
Yalnızlık, Sıradanlık, Alışkanlık Konulu Aforizmalar	11
Savaş, Şiddet, Güç-Güçsüzlük Konulu Aforizmalar	10
Erdem, Ahlâk, Kusur, Soyluluk, Sabır, Gurur, Bilinç, Susma, Evlilik Konulu Aforizmalar	10
Gerçek, Doğru Konulu Aforizmalar	9
Akıl-Akılsızlık, Güzellik-Çirkinlik Konulu Aforizmalar	9
İyilik-Kötülük, Zenginlik-Yoksulluk, Hastalık, Ahlâk, Değişiklik Konulu Aforizmalar	8
Özgürlük, Dostluk, İçtenlik, Umut, Sadakat Konulu Aforizmalar	8
Uyku, Hayal, Rüya Konulu Aforizmalar	7
Serüven, Yolculuk, İçki Konulu Aforizmalar	7
Sır, Giz, Yeni Konulu Aforizmalar	4
Diğer Aforizmalar	8
TOPLAM	387

Mehmet Eroğlu'nun yayınlanan on romanı değerlendirildiğinde 500 tane aforizma tespit edilmiştir. Her romanda kaç tane aforizma olduğu belirtilmiş olmakla birlikte ortalamaya bakıldığında roman başına 50 aforizma düşmektedir. Bununla birlikte romanlardaki aforizma kullanımının, istisnalar olmakla birlikte, ilk romandan son romana doğru arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Mehmet Eroğlu'nun yazarlık süreci içerisinde bu tarz kullanımları zamanla arttırmış olduğu söylenebilir.

Aforizmaların ne ile ilgili olduğuna bakıldığında ise doğrudan insan(lar)ı konu alan; onların özellikleri, eğilimleri, yönelimleriyle ilgili olan 113 aforizmanın kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında farklı konu ve kavramlarla ilgili 387 aforizma tespit edilmiştir. Bu başlık altındaki aforizmalar da 18 alt başlık altında sınıflandırılmış, herhangi bir başlık altına girmeyen, fazla örneği olmayan aforizmalarsa ayrı tasnif edilmiştir. Böylece gerek insanlarla gerekse konu ve kavramlarla ilgili 20 başlık oluşturularak romanlardaki aforizmaların alan genişliği ortaya konmuştur. Bu açıdan Mehmet Eroğlu'nun romanlarına bakıldığında insanoğluluyla ilgili oldukça çok unsur üzerinde aforizma söylendiği dikkati çekmektedir. İnsan, aşk, sevgi, tutku, duygu, duygusuzluk, hayat, ölüm, yazgı, sanat, yazma, yazar, acı, mutluluk, mutsuzluk, dram, zevk, neşe, cesaret, korku, zaman, unutmama, hatırlama, bellek, kişilik, gençlik, yaşlılık, geçmiş, gelecek, inanç, Tanrı, soyutluk, ruh, beden, yalnızlık, sıradanlık, alışkanlık, savaş, şiddet, güç, güçsüzlük, erdem, ahlâk, kusur, soyluluk, sabır, gurur, bilinç, susma, evlilik, gerçek, doğru, akıl, akılsızlık, güzellik, çirkinlik, iyilik, kötülük, zenginlik, yoksulluk, hastalık, değişiklik, özgürlük, dostluk, içtenlik, umut, sadakat, uyku, hayal, rüya, serüven, yolculuk, içki, sır, giz, yeni gibi varlık, kavram ya da konuyla ilgili aforizmalar dile getirilmiştir. Böylece Mehmet Eroğlu'nun romanlarında insanın, hayatın felsefî bir bakışla, farklı yönleriyle bir bütün olarak irdelenmeye çalışıldığı söylenebilir.

Sonuç

Yukarıda verilen aforizmalardan ve tablolardan anlaşılabilceği üzere Mehmet Eroğlu, romanlarında aforizma kullanımını oldukça sık yapmıştır. Bu aforizmalar, kimi zaman yazar-anlatıcı kimi zaman da romanın herhangi bir kişisi tarafından söylenmektedir.

Aforizma kullanımının yoğunluğu tamamen yazarın romancı kişiliğiyle ilgilidir. Yazarın romanlarına bakıldığında bir olay/öykü eksenli anlatımdan çok insanın, bireyin anlatılmaya, onu en derin özellikleriyle ortaya konmaya çalışıldığı görülür. Bu durum beraberinde insanlarla ilgili başta aşk, sevgi, cesaret, korku, acı, mutluluk olmak üzere pek çok konu üzerinde aforizmaların söylenmesini getirmektedir.

Aforizmalara bakıldığında ortaya çıkan bir diğer özellik aynı konuda karşıt fikirler taşıyan örneklerin ortaya konmuş olmasıdır. Bunun nedeni romanlardaki aforizmaların yazar-anlatıcı ya da farklı kişiler tarafından dile getirilmesidir. Dolayısıyla farklı bakış açıları sonucunda aynı konuda karşıt düşünceler taşıyan aforizmaların söylendiği görülmektedir. Aynı zamanda bu özellik yazarın amaçlarıyla da ilgilidir. Yazar, bir konuyla ilgili görüşleri özlü bir şekilde, farklı düşünce içeriğiyle ortaya koymakla adeta bir tartışma ortamı yaratmakta ve konuyu/kavramı derinlemesine çözmeye çalışmaktadır.

Mehmet Eroğlu'nun romanlarında iç ve dış özellikleriyle, modernist roman geleneğine bağlı olarak, insanın/bireyin çözümlenmeye çalışıldığı; buna bağlı olarak insanla/bireyle ilgili kavramların/düşüncelerin çarpıcı bir şekilde vurgulanması için sıklıkla aforizmalara başvurulduğu söylenebilir.

“APHORISM IN MEHMET EROĞLU’S NOVELS”

Abstract

We, as humans, create opinions about the concepts that interest all of us like life, love, fear, and courage etc. Then we express these opinions orally or in texts. Aphorisms are a part of the consequences of this contemplation process and they have philosophical profundities.

Mehmet Eroğlu uses a large number of aphorisms in his novels. In this article, aphorisms in his novels are examined. They are classified according to their themes. Their statistical distributions according to the books and themes are presented. Based on these data, the status of aphorisms in Mehmet Eroğlu's novels are clarified and classified.

Keywords

Aphorism, Mehmet Eroğlu, Novel.